

аналітичних довідок, доповідей та інших службових документів і продуктів розвідувальної діяльності;

- впровадження системи використання аналітичних продуктів в процесі управління.

Зазначені компоненти повинні бути однакові на місцевому, регіональному та національному рівні та можуть відрізнятися масштабом, ступенем складності залежно від спеціального обладнання та програмного забезпечення.

Література

1. Carter J. Implementing Intelligence-Led Policing: An Application of Loose-Coupling Theory / J. G. Carter, S. W. Phillips, S. M. Gayadeen // Journal of Criminal Justice. - 2014. - № 42. - P. 433-442.

2. Guidance on the National Intelligence Model / Produced on behalf of the Association of Chief Police Officers by the National Centre for Policing Excellence. - 2005. - 213 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://whereismydata.files.wordpress.com/2009/01/national-intelligence-model-20051.pdf>.

3. National Intelligence Model: Code of Practice. - CENTREX, 2005. - 14 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://library.college.police.uk/docs/npia/NIM-Code-of-Practice.pdf>.

4. Šimovic V. Research of Classical and Intelligent Information System Solutions for Criminal Intelligence Analysis / Vladimir Šimovic // National Security and the Future. - 2001. - № 3-4 (2). - P. 181-200.

5. The National Criminal Intelligence Sharing Plan / Department of Justice. - 2003. - 54 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://it.ojp.gov/documents/nacisp/National_Criminal_Intelligence_Sharing_Plan.pdf.

6. Албул С.В. Концепція розвитку кримінальної розвідки органів внутрішніх справ України: науковий проект / С.В. Албул, О.Є. Користін. - Одеса: ОДУВС, 2015. - 20 с.

7. Грібов М.Л. Розвідувальні заходи органів внутрішніх справ: сутність та питання застосування в боротьбі з організованою злочинністю / М.Л. Грібов // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). - 2009. - № 20. - с. 26-33.

8. Кондратьев Я.Ю. Національна кримінальна розвідувальна служба. Досвід роботи правоохоронних органів Великобританії: лекція / Я.Ю. Кондратьев, А.І. Пясецький, П.Я. Кондратьев. - К.: Нац. акад. внутр. справ України, 2000. - 30 с.

9. Кондратьев Я.Ю. Організація і порядок проведення секретних операцій спеціальними агентами проти організованої злочинності в США: [посіб]. / [Я.Ю. Кондратьев, Д.Й. Никифорчук, А.І. Пясецький]. - К., 2004. - 59 с.

10. Крижановський А. Доктрина правового порядку в Україні: генезис, сучасний стан і перспективи / А. Крижановський // Право України. - 2013. - № 9. - с. 229-241.

11. Перепилиця М.М. Проведення оперативно-розшукових заходів у Великій Британії, Росії, США та Україні: [моногр.] / М.М. Перепилиця, О.В. Манжай. - Х.: Вид-во КП Друкарня № 13, 2008. - 248 с.

12. Пилипчук В.Г. Система організації управління і правового забезпечення діяльності спецслужб (досвід країн Європейського Союзу та Північної Америки): аналіт. доп. / В.Г. Пилипчук, М.О. Будаков, В.М. Гірич. - К.: НІСД, 2012. - 56 с.

13. Работа полиции. Системы полицейской информации и разведки: пособие по оценке систем уголовного правосудия. - Нью-Йорк: Управление Организации Объединенных Наций по наркотикам и преступности, 2010. - 36 с.

14. Смирнов М.П. Оперативно-розыскная деятельность полиции зарубежных стран. - М.: Центр юридической лит. "Щит", 2001. - 240 с.

15. Сурков К.В. Принципы полицейской разведки / Сурков К.В. - СПб., 1995. - 135 с.

16. Фільштейн В.Л. Організаційно-правові засади діяльності національної поліції держави Ізраїль (порівняльно-правовий аналіз): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Фільштейн Володимир Леонідович. - К., 2009. - 225 с.

Шелехов А.О.,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри адміністративної діяльності
ОВС та економічної безпеки ОДУВС
член Всеукраїнської асоціації науковців
та фахівців у сфері оперативно-розшукової
діяльності

Тацієнко В.В.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри
економіко-правових дисциплін НАВС
Надійшла до редакції: 08.01.2016

УДК 343.137.5

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПІДОЗРЮВАНОВОГО У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Вакуленко О. Ф.

В статті розглянуто положення чинного кримінального процесуального законодавства щодо вимог до проведення допиту неповнолітнього в ході кримінального провадження та особливості цієї слідчої дії. Враховуючи певні прогалини та неузгодженості чинного КПК України надано рекомендації і пропозиції щодо його удосконалення.

Ключові слова: неповнолітній підозрюваний, кримінальне провадження щодо неповнолітніх, допит, слідча (розшукова) дія, спеціаліст, педагог, психолог, лікар, законний представник неповнолітнього.

В статье рассмотрены положения действующего законодательства относительно требований к допросу несовершеннолетнего в ходе уголовного производства и особенностей этого следственного действия. Учитывая определенные просчеты и несоответствия действующего УПК Украины представлены рекомендации и предложения по его усовершенствованию.

Ключевые слова: несовершеннолетний подозреваемый, уголовное производство в отношении несовершеннолетних, допрос, следственное (розыскное) действие, специалист, педагог, психолог, врач, законный представитель несовершеннолетнего.

The author of the article analyzed the provisions of the criminal procedure law regarding requirements for the interrogation of a minor in criminal proceedings and the peculiarities of this investigative action. Due to certain gaps and inconsistencies existing Code of Ukraine provided recommendations and suggestions for its improvement were made.

Key words: *minor suspect, criminal proceedings for minors, questioning, investigative (detective) action, specialist, teacher, psychologist, doctor, legal representative of the minor.*

Постановка проблеми. Діяльність органів досудового розслідування передбачає різноманітні дії, що регламентовані кримінальним процесуальним законом. Серед них особливе місце займають слідчі (розшукові) дії, які мають єдине спрямування - виконання завдань кримінального судочинства [17, с. 4]. Їх проведення у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх має власні особливості, що обумовлено тим, що таке провадження є відображенням дії особливого охоронюваного режиму, введення якого обумовлено специфікою неповнолітніх, як його учасників. Це знаходить свій прояв і особливості у певних процесуальних особливостях порядку проведення таких дій за участю неповнолітніх. Підтвердженням цього висновку є положення ч. 2 ст. 484 КПК України, у якій прямо зазначено, що «слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд та всі інші особи, що беруть у ньому участь, зобов'язані здійснювати процесуальні дії (у тому числі і слідчі (розшукові) дії) в порядку, що найменше порушує звичайний уклад життя неповнолітнього та відповідає його віковим та психологічним особливостям, роз'яснювати суть процесуальних дій та вживати всіх інших заходів, спрямованих на уникнення негативного впливу на неповнолітнього» [10].

Означені фактори й зумовлюють актуальність теми даного дослідження, його теоретичну і практичну значимість.

Стан дослідження. Різним аспектам допиту підозрюваного як різновиду слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх присвячені роботи таких відомих учених, як: Т. В. Авер'янова, Ю. І. Азаров, Ю. П. Аленіна, В. П. Бахіна, О. А. Вакулика, А. Є. Голубова, В. С. Зеленецького, М. О. Карпенка, О. О. Кочура, В. С. Кузьмічова, К. Б. Левченка, Є. Д. Лук'яничкова, М. І. Порубова, В. В. Романюка, М. В. Салтевського, О. О. Юхна та ін., роботи яких й стали методологічним підґрунтям при написанні цієї наукової статті. Але в сучасних умовах застосування чинного КПК України та здійснення державних заходів у напрямі створення дієвої системи ювенальної юстиції, окремі теоретичні питання, зокрема щодо допиту неповнолітнього підозрюваного потребують перегляду та адаптації до нових умов здійснення кримінального провадження. І одним з таких питань, яке має важливе значення для забезпечення прав та законних інтересів неповнолітніх у кримінальному судочинстві, є питання особливостей допиту неповнолітнього підозрюваного у кримінальному провадженні.

Метою статті є дослідження окремих вимог чинного кримінального процесуального закону після 2012 року до проведення такої слідчої (розшукової) дії як допит неповнолітнього підозрюваного у кримінальному провадженні в аспекті забезпечення прав неповнолітніх учасників у кримінальному провадженні.

Виклад основного матеріалу. З прийняттям у 2012 році чинного КПК України значна увага акцентується

власне на слідчих (розшукових) діях як на основному виді процесуальних дій, проведення яких забезпечує здійснення досудового розслідування. В положеннях ч. 1 ст. 223 КПК України зазначається, що «слідчими (розшуковими) діями є дії, спрямовані на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні» [10].

У кримінальному процесі є декілька визначень поняття слідчих (розшукових) дій. Зокрема, С.М. Стахівський розглядає слідчі дії як частину процесуальних дій, котрі спрямовані на збирання і перевірку доказів у матеріалах досудового розслідування та відрізняються від решти дій слідчого силою процесуального примусу [17, с. 7], що ми підтримуємо. На думку В. П. Шибіко, слідчі дії - це частина процесуальних дій, які пов'язані із виявленням, фіксацією та перевіркою доказів у матеріалах досудового розслідування [18, с. 234]. В свою чергу М. А. Погорецький визначає слідчі дії як вид процесуальних дій, передбачених кримінальним процесуальним законом, що здійснюються у визначеному ним порядку уповноваженими на це особами, які наділені владними повноваженнями примусового характеру для отримання доказів, перевірки й оцінки самих доказів та їх використання у кримінальному провадженні [14, с. 392-393]. О. В. Капліна зазначає, що серед процесуальних дій особливе значення мають дії, спрямовані на отримання (розшукування, збирання) або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні. Такі дії іменуються слідчими (розшуковими) діями, які мають пізнавальну спрямованість, тобто вони завжди спрямовані на отримання, фіксацію або перевірку доказів [9, с. 365]. М. Я. Никоненко визначає слідчі (розшукові) дії як регламентовані кримінальним процесуальним законом процесуальні дії, які здійснюються уповноваженою особою і являють собою сукупність пошукових пізнавальних і засвідчуючих операцій, направлених на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні [8, с. 223].

Узагальнення результатів анкетування слідчих (250слідчих) в ході проведеного нами дослідження вказує на те, що у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх, слідчими підрозділів Національної поліції із неповнолітнім підозрюваним провадяться основні наступні слідчі (розшукові) дії: допит, обшук, освідування, пред'явлення для впізнання та слідчий експеримент за його участю. Допит є однією з форм отримання доказової інформації через фіксацію показань, процесуальний засіб формування і перевірки доказів, проте на законодавчому рівні поняття допиту як слідчої (розшукової) дії не наведено, а також не сформульовано мета його проведення, як, наприклад, при регламентації огляду чи обшуку.

У науковій процесуальній літературі поняття допиту як слідчої (розшукової) дії тлумачиться по-різному. Один із основоположників криміналістичної науки Ганс Грос писав: «... допитувані особи це скелет, а їхні показання кров і плоть попереднього слідства» [3, с. 46]. З позиції вітчизняних вчених процесуалістів, допит це процесуальна дія, суть якої полягає в тому, що слідчий отримує від допитуваної особи відомості про подію злочину, осіб, які його вчинили, характер і розмір заподіяної шкоди, причини й умови, що сприяли вчиненню злочину, а також про інші обставини, що мають значення для кримінального провадження [7, с. 241].

З погляду інших науковців, допит це слідча дія, яка полягає в регламентованому кримінальним процесуаль-

ними нормами інформаційно-логічному процесі спілкування осіб, котрі беруть у ньому участь, та спрямованому на отримання інформації про відомі факти, що мають значення для встановлення істини у кримінальному провадженні [6, с. 252].

Допит проводиться в порядку, передбаченому ст.ст. 224 - 226 КПК України та є чітко обумовленою процесуальними положеннями та соціальними ролями формою спілкування між людьми. Допит неповнолітнього підозрюваного у відповідності до положень ст. 490 КПК України здійснюється згідно з правилами, передбаченими КПК України, у присутності захисника.

У допиті неповнолітнього виділяють такі аспекти:

процесуальний: суворе дотримання вимог закону щодо підготовки, проведення та фіксації допиту; психологічний: урахування психо-вікових особливостей, соціально-психологічної характеристики, темперамент допитуваного; етичний: високоморальна, тактовна поведінка слідчого; педагогічний (виховний): допит будується на основі індивідуального підходу, прояві чуїності до особистості неповнолітнього; тактичний: використання тактичних прийомів допиту залежно від ситуації, що складається [11, с. 19-52]. Про значну роль допиту як слідчої (розшукової) дії свідчать дані вивчення слідчої практики і проведеного анкетування: на провадження всіх видів допиту витрачається понад 50% усього робочого часу слідчого. Зазначене свідчить про те, що допит займає центральне місце, без його проведення практично не може обійтися жодне кримінальне провадження, в тому числі і кримінальне провадження щодо неповнолітніх. Допит є досить поширеним та ефективним способом збирання доказів і досягнення істини. Нам імponує твердження В. В. Романюка, який зауважує, що проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх також має власні особливості, що обумовлено тим, що це провадження є відображенням дії особливого охоронного режиму, введення якого обумовлено специфікою неповнолітніх як його учасників. Це знаходить свій прояв у певних процесуальних особливостях порядку проведення таких дій за участю неповнолітніх [15, с. 23]. Одну з найважливіших сторін допиту неповнолітнього утворюють кримінальні процесуальні засади, під якими слід розуміти сукупність вимог кримінального процесуального закону щодо правового стану неповнолітнього, порядку, умов і послідовності проведення даної слідчої (розшукової) дії, кола осіб, що мають право брати в ньому участь, предмет допиту, порядок фіксації його результатів, а також процесуальних гарантій особи даного учасника кримінального судочинства.

Розділ 10 «Пекінських правил», які стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх і на які повинен орієнтуватися вітчизняний законодавець і правозастосовник, містить положення про первісний контакт (іншими словами допит) неповнолітнього правопорушника з компетентними органами держави. Відповідно до них: «Контакт між органами по забезпеченню правопорядку і неповнолітнім правопорушником здійснюється таким чином, щоб поважати правовий статус неповнолітнього, сприяти благополуччю неповнолітнього та уникати спричиненню шкоди з урахуванням обставин кримінального провадження» [12, с. 20].

Перш ніж вести мову про допит неповнолітнього підозрюваного, необхідно звернути увагу на момент, з якого він стає учасником кримінального провадження.

Відповідно до ст. 42 КПК України підозрюваним є особа, якій у порядку, передбаченому статтями 276-279 КПК повідомлено про підозру, або особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, або особа щодо якої складено повідомлення про підозру, однак його не вручено їй внаслідок невстановлення місцезнаходження особи, проте вжито заходів у спосіб, передбачений КПК України для вручення повідомлень. Аналіз правового положення неповнолітнього підозрюваного в кримінальному судочинстві України, дозволяє зробити деякі висновки. По-перше, права й обов'язки неповнолітнього, який вчинив кримінальне правопорушення є тотожні правам й обов'язкам, які мають під час кримінального провадження дорослі особи, і визначаються статтею 42 КПК України. По-друге, глава 38 Кодексу, яка регламентує порядок кримінального провадження щодо неповнолітніх, містить положення, що визначають певні особливості в проведенні процесуальних дій по цій категорії проваджень, а також встановлює додаткові обставини, що підлягають доказуванню. З нашої точки зору, такі особливості нормативного регулювання по цій категорії проваджень є: а) додатковою гарантією, яка забезпечує найбільш повну реалізацію прав неповнолітніх підозрюваних у кримінальному процесі; б) дозволяють індивідуально, з урахуванням вікових та психологічних особливостей дитини, підійти до питання призначення йому найбільш доцільного заходу забезпечення кримінального провадження; в) визначають особливий предмет доказування, під яким слід розуміти повноту відображення значущих саме для цієї категорії кримінального провадження обставин та забезпечення всебічності, повноти й неупередженості їх дослідження. Така позиція знаходить підтримку і серед інших науковців [4].

Після того, як слідчим прийнято процесуальне рішення про повідомлення про підозру неповнолітньому, може бути проведений його допит як підозрюваного. Новелою чинного кримінального процесуального законодавства є те, що закон не зобов'язує правозастосовача (слідчого і прокурора) проводити допит неповнолітнього підозрюваного відразу ж після визнання його підозрюваним. На перший погляд, законодавець надає певну процесуальну самостійність слідчому і прокуророві у виборі засобів збирання доказів, з іншого ж, не надає можливості неповнолітньому підозрюваному та представникам сторони захисту користуватися у повному обсязі своїми правами. Однак, із таким підходом вітчизняного законодавства, на наш погляд, погодитися не можна. На думку Н. В. Павлюка, марнування часу, може привести до навмисного чи ненавмисного викривлення показань неповнолітніх [13, с. 190]. У такій ситуації ми можемо лише запропонувати внести зміни до глави 22 КПК України, доповнивши її зміст додатковою статтею 279-1 «Допит підозрюваного» з наступною редакцією: «Слідчий зобов'язаний допитати підозрюваного негайно після його явки або приводу і але не пізніше 24 години після повідомлення йому про підозру». Статтю 490 КПК України «Допит неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого» також необхідно доповнити нормою з тотожним змістом.

Кримінальний процесуальний закон передбачає коло осіб, наявність яких необхідно забезпечити слідчому в обов'язковому порядку при допиті неповнолітнього підозрюваного, а саме, відповідно до вимог: ч. 1 ст. 488 КПК України - законних представників у кримінальному провадженні за участю неповнолітнього підозрюваного; ч. 1 ст. 491 КПК України - педагога чи психолога, а у

разі необхідності - лікаря; якщо неповнолітній не досяг шістнадцятирічного віку або якщо неповнолітнього визнано розумово відсталим; п. 1 ч. 2 ст. 52 КПК України - захисника щодо осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення у віці до 18 років; ч. 3 ст. 499 КПК України - захисника під час досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів виховного характеру.

Окремо необхідно зазначити суперечливість положень КПК України щодо деяких учасників допиту неповнолітнього підозрюваного. Як зазначено вище, якщо допитувана особа є підозрюваною і їй не виповнилося шістнадцять років, слідчий забезпечує участь педагога чи психолога, а у разі необхідності - лікаря, при цьому ч. 1 ст. 226 КПК України наголошує на тому, що допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності законного представника або психолога, а за необхідності - лікаря. Це має неоднозначне тлумачення. З одного боку у юридичній науці щодо конкуренції загальних та спеціальних норм йдеться про «суперництво» однорівневих правових норм по горизонталі, де спеціальні норми конкретизують зміст загальноправових положень та приймаються з метою досягнення загальною нормою максимальної ефективності, врахування специфічних суспільних відносин, що нею регулюються, а тому спеціальна норма має пріоритет перед загальною [1, с. 3-4]. Тому при вирішенні питання щодо участі педагога, психолога, лікаря у слідчих (розшукових) діях за участю неповнолітнього підозрюваного, зокрема його допиті, слід, начебто, керуватися вимогами спеціальної норми - ст. 491 КПК України. Так, відповідно з проведенням нами анкетуванням слідчих, кількість неповнолітніх, які вчинили кримінальні правопорушення у віці від 16 до 18 років приблизно вдвічі перевищує кількість осіб, які вчинили такі ж діяння у віці від 14 до 16 років. Це означає лише те, що ця категорія неповнолітніх не належним чином забезпечена такою процесуальною гарантією як участь вказаних спеціалістів під час допиту. З іншого ж боку, у такій ситуації, як нам здається, таке правило не повинна мати місце, відповідно, ми пропонуємо усунути існуюче протиріччя шляхом введення обов'язкової участі законного представника, педагога, психолога або лікаря і під час допиту неповнолітнього підозрюваного у віці від 16 до 18 років. І в цьому ми знаходимо підтримку серед науковців, які досліджували таке процесуальне явище [5, с. 102; 2, с. 142; 16, с. 106-107].

Висновки. Таким чином, у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх, особливо неповнолітніх підозрюваних потребують особливого ставлення до них, що, в першу чергу, проявляється у специфіці проведення такої слідчої (розшукової) дії за їх участю, як допит. Елементами процесуального механізму проведення допиту неповнолітнього підозрюваного є, по-перше те, що уповноважені на проведення допиту особи зобов'язані здійснювати процесуальні дії в порядку, що найменше порушують звичайний уклад життя неповнолітнього та відповідають його віковим та психологічним особливостям. По-друге, з метою забезпечення реалізації процесуальних прав неповнолітнього підозрюваного пропонуємо внести зміни до глави 22 КПК України, доповнивши її зміст статтею 279-1 «Допит підозрюваного» з наступним змістом: «Слідчий зобов'язаний допитати підозрюваного негайно після його явки або приводу і не пізніше 24 години після повідомлення йому про підозру». Статтю 490 КПК України «Допит неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого» також необхідно доповнити положенням з тотожним змістом. По-третє, підтверджено наукову точку зору, що однією з процесуальних гарантій є участь законного представника, педагога (психолога), а за необхідності лікаря під час допиту неповнолітнього підозрюваного у віці від 16 до 18 років. Втім підняті питання не є остаточними і підлягають окремому дослідженню, або

науковому вивченню.

Література

1. Бойко В. В. Конкуренція правових норм. загально-теоретична характеристика [Електронний ресурс] / В. В. Бойко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія : Право. - 2012. - № 1(5). - С. 1-14. - Режим доступу: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n1/12bvvvzh.pdf>.
2. Галимов О. Х. Малолетние лица в уголовном судопроизводстве. - СПб: Питер, 2001. - 224 с.
3. Гросс Г. Руководство для судебных следователей как система криминалистики / Г. Гросс - М.: Изд-во Народного комиссариата внутренних дел РСФСР, 1930. - 144 с.
4. Карпенко М. О. Особливості провадження в справах про злочини неповнолітніх : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / М. О. Карпенко ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. - Харків, 2004. - 20 с.
5. Крестовська Н. М. Становлення ювенального права в Україні / Н. М. Крестовська // Юридичний вісник.- 2003.- № 3.- С. 100-104.
6. Криміналістика: підручник / кол. авт.: В.М. Глібок, А. Л. Дудніков, В.А. Журавель та ін.; за ред. В. Ю. Шепітька. - К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2001. - 684 с.
7. Кримінальний процес України: навч. посібник / Р.І. Благута, О.О. Сергієнко, О.Є. Устюгова □ Л.: Біблос, 2010. 500 с.
8. Кримінальний процес: підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. - К.: «Центр учбової літератури», 2013. - 544 с.
9. Кримінальний процес: підручник / Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін.; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. - Х.: Право, 2013. - 824 с.
10. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
11. Кузнецова С.В., Кобцова Т.С. Тактика допроса несовершеннолетних: Практ. пособие. - М.: Экзамен, 2004. - 96 с.
12. Минимальные стандартные правила Организации Объединенных Наций, касающиеся отправления правосудия в отношении несовершеннолетних (Пекинские правила) // Збірник законодавчих актів і нормативних документів з питань соціально-правового захисту дітей. - К.: Столиця, 1998. - С. 10-35.
13. Павлюк Н. В. Проблеми підготовки до допиту неповнолітніх під час досудового розслідування / Павлюк Н. В. // Питання боротьби зі злочинністю. Наукові дослідження. - 2013. - Випуск 25. С. 186-196.
14. Погорецький М.А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія / М.А. Погорецький. - Х.: Арсіс, ЛТД, 2007, - 576 с.
15. Романюк В. В. Кримінальне судочинство щодо неповнолітніх : монографія / В. В. Романюк. - Харків: «Друкарня Мадрид», 2016. - 252 с. (Серія «Бібліотечка слідчого і детектива: учасники кримінального провадження»).
16. Романюк В. В. Участь педагога, психолога та лікаря в кримінальному провадженні щодо неповнолітніх / В. В. Романюк // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. - 2014. - №4 (67). С. 101-109.
17. Стахівський С.М. Слідчі дії як основні засоби збирання доказів : науково-практичний посібник / С. М. Стахівський - К. : Атіка, 2009. - 64 с.
18. Шибіко В.П. Загальні положення попереднього розслідування / В.П. Шибіко, М.М. Михеєнко, В.Т. Нор // Кримінальний процес України. - К.: Либідь, 1999. - 534 с.

Вакулєнко О.Ф.

Здобувач ХНУВС

Надійшла до редакції: 21.12.2015

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС**